

HUR BEMÖTS RADIKALNATIONALISTISK PROPAGANDA?

En studie av den svenska statens bemötandestrategier av
radikalnationalistisk propaganda

Hanna Finell,
Försvarshögskolan,
Påbyggnadskurs i statsvetenskap
med inriktning krishantering och
säkerhet, HT2020
Handledare: Charlotte Wagnsson
Antal ord: 11591

Abstract

This study investigates which strategies the Swedish government employs in reaction to radical nationalist propaganda. It uses the analytical framework proposed by Hellman and Wagnsson (2017) on information warfare and their four ideal-type strategies: countering, naturalising, blocking and ignoring. Through these, it analyses official inquiries and proposals made by SOU (Statens offentliga utredningar), strategic documents, and speeches and articles made by government officials, such as the Swedish Prime Minister. It also divides the propaganda into three categories to further nuance and structure the analysis according to which actor the propagandistic narrative revolves around: the minority, the elite and the people, as proposed by FOI (Totalförsvarets forskningsinstitut - FOI, 2017).

The result was that the Swedish government responds to radical nationalistic propaganda using all strategies, but primarily ignoring. The strategies promoted in the strategic documents and the official inquiries tend more towards ignoring, differing from the speeches and articles where more confronting strategies are employed.

The Minority-related narratives are confronted more often than other types of narratives but blocking is also more prevalent. Narratives about the elite are primarily ignored, although all strategies are employed to some extent. Narratives relating to the people were more naturalised, in regards to characteristics of swedes as a group, but more ignored regarding the radical nationalist community, although some efforts might be taken to both stem recruitment, by naturalisation, and block it through laws.

A name change for the strategy of ignoring is proposed due to the misleading notion that no actions are being taken using this strategy. It would be renamed preventing (förebyggande) to better reflect the range of measures taken within the strategy.

Nyckelord: propaganda, radikalnationalism, våldsbejakande extremism, bemötande av informationspåverkan, demokrati.

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte	2
1.2 Frågeställning	2
1.3 Avgränsning	2
2. Bakgrund och teori	3
2.1 Informationspåverkan, informationskrigföring, propaganda, eller strategiska narrativ?	3
2.2 Radikalnationalism	5
2.3 Idealtyper: Hellman och Wagnssons (2017) strategier för bemötande av informationskrigföring	6
3. Metod	8
3.1 Operationalisering	8
3.2 Risker och källkritik	11
4. Analys.....	12
5. Diskussion	22
6. Slutsats	24
Referenser.....	25

1. Inledning

Radikalnationalism av olika slag verkar växa idag, både i omvärlden och i Sverige. Ideologier och budskap som förespråkar vit makt och ”rashygien”, som sprider konspirationer och desinformation om judiska sammansvärjningar mot befolkningen, om att politiker och ”eliten” är korrupta och ideologier som uppmanar till våld som medel att förändra samhället sprids på nätet där de har möjlighet att nå och påverka en stor publik (se exempelvis FOI, 2017; Fielitz, 2020). Demonstrationer och aktiviteter för att få medial uppmärksamhet av organisationer som NMR, men även flertalet våldsdåd av så kallade ensamagerande runt om i världen, som Anton Lundin Pettersson i Trollhättan, Brenton Harrison Tarrant i Christchurch, och Anders Behring Breivik i Oslo och på Utøya, har lett till att situationen uppmärksammats.

Våldsdåd som utförs av en ensam gärningsperson är ett väsentligt säkerhetsproblem där risken ökar genom att extrema åsikter och våldsuppmaningar kan spridas online, och tidigare dåd används för att inspirera andra (FOI, 2017:62). Utifrån konversationer och manifest online tydliggörs att gärningspersonerna inte ser sig själva som ensamma utan får stöd och uppmuntran från människor med liknande åsikter (Ranstorp & Ahlin, 2020 b:461). Informationen som delas på dessa forum bidrar till att radikaliserar medlemmar bland annat genom missvisande artiklar och inlägg som spelar in i samma övergripande narrativ.

Radikalnationalistisk propaganda, eller övertygande information, är en viktig fråga att behandla. Det är en säkerhetspolitisk fråga eftersom propagandan har syftet att övertyga människor om att den svenska staten är dysfunktionell och extrema åtgärder krävs för att förändra hur landet styrs. Den avhumaniserar grupper och sänker tröskeln för våld mot oskyldiga medborgare, argumenterar för att störa den demokratiska processen och riskerar att leda till våld och polarisering i samhället baserad på falsk eller missledande information (se exempelvis SOU, 2020).

Organisationer inom EU och runt om i världen uppmanar till att studier bör göras rörande den radikalnationalistiska miljön (Ramalingam, 2014:41). Den svenska regeringen har bland annat gett ett uppdrag till FOI att undersöka hur våldsbejakande extremistisk propaganda som sprids via internet och sociala medier i Sverige ser ut (Kulturdepartementet, 2016 b) där de gjorde radikalnationalistisk propaganda till ett särskilt fokusområde (Kaati, 2017). Mindre fokus har dock lagts på hur denna propaganda bemöts. Hur den svenska staten svarar på radikalnationalistisk propaganda som exempelvis hävdar att den svenska kulturen eller den ”vita” befolkningen kommer gå under om inte etniska resningar genomförs, att staten genomför ett mångfaldsprojekt för att öka sin egen makt och underkuva majoritetsbefolkningen eller att den styr genom en hemlig konspiration verkar inte ha undersökts vetenskapligt.

Hur staten bemöter propagandan bör vara intressant för det statsvetenskapliga forskningsområdet. Det är särskilt intressant att se hur propaganda och desinformation hanteras av en liberal, demokratisk stat då hotet främst är internt och värdekonflikter mellan yttrandefrihet och öppenhet måste vägas mot befolkningens och demokratins säkerhet. Vilka val som görs bör vara av intresse då både agerande och brist på agerande riskerar att underminera skyddsvärda demokratiska värderingar. Därför är det viktigt att skapa en överblick över vilka metoder som finns tillgängliga för staten och vilka som används idag.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur den svenska staten bemöter radikalnationalistisk propaganda. Det finns flera mål med detta. Ett mål är att bidra till den statsvetenskapliga forskningen om statens bemötande av systematisk propaganda och desinformation, vilken kan liknas vid informationskrigföring men inte härleds till en antagonistisk främmande makt. Det andra målet är att undersöka hur staten hanterar situationen idag och vad bemötandet innebär för att kunna bidra till en framtida diskussion om säkerhet och motverkandet av radikalnationalism, våldsdåd och rasism.

1.2 Frågeställning

Frågeställningen lyder:

- Hur bemöter den svenska staten radikalnationalistisk propaganda?

Denna fråga kommer besvaras med hjälp av ett teoretiskt ramverk för hur ”demokratier kan bemöta spridandet av förvrängd information som en del av informationskrigföring” (Hellman & Wagnsson, 2017:153) tillsammans med en uppdelning av olika typer av radikalnationalistisk propaganda (se FOI, 2017).

1.3 Avgränsning

Utöver att vara en geografisk suverän entitet kan en stat definieras som ett lands regering, riksdag och myndigheter (Nationalencyklopedin, 2020). I denna studie kommer staten begränsas till främst den styrande regeringen. Diskussionen i riksdagen eller uttalanden från dess medlemmar utöver regeringsrepresentanterna kommer inte granskas närmare då den inte bör ses som en samlad aktör utan representerar den politiska debatten och partier snarare än staten som sådan. Myndigheternas arbete och beslut kommer inte heller undersökas då det inte kan täckas inom ramen för studien. Dessutom kan de anses agera på regeringens uppdrag och direktiv (även om Sverige inte har ministerstyre). Utöver det är det regeringen och regeringschefen som har det yttersta ansvaret för landets styre och därmed är de mest relevanta att studera i en studie av statligt agerande. Källorna kommer bestå av tal och debattartiklar av regeringsrepresentanter samt nationella strategier, direktiv och betänkanden. Statens offentliga utredningar tillsätts av regeringen och kommer med betänkanden som utgör underlag till regeringens lagförslag och inkluderas därför som en källa till statlig information.

Utöver det avgränsas studien i tid. Tidsramen avgränsas till att undersöka material från de senaste fyra åren, alltså 2016–2020. Detta motiveras av den stora mängden material som producerats under den tiden och att många initiativ togs som inledde ett intensivare arbete mot radikalnationalism och informationspåverkan. Ett val har skett under den perioden vilket har inneburit vissa förändringar men den sittande regeringen utgörs av samma partier och samma statsminister, och staten kan därmed fortfarande sägas vara samma aktör.

2. Bakgrund och teori

2.1 Informationspåverkan, informationskrigföring, propaganda, eller strategiska narrativ?

Vilket begrepp bör användas för att beskriva studieobjektet? Som flera skrivit tidigare finns en stor palett med begrepp men det saknas samtidigt enhetliga begreppsdefinitioner inom fältet (se exempelvis Wagnsson, 2020:3). Informationspåverkan är ett begrepp som kan täcka in flera olika företeelser. Den svenska staten verkar främst men inte enbart definiera det som ett statligt företag. MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) skriver exempelvis så här om informationspåverkan:

”Aktiviteter som genomförs av främmande makt, eller antagonistiska aktörer, i syfte att påverka olika målgruppers uppfattningar, beteenden och beslutsfattande. Informationspåverkan utnyttjar samhällets sårbarhet och kan utmana befolkningens liv och hälsa, samhällets funktionalitet, våra grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter eller andra nationella intressen.” (MSB, 2019)

Enligt den definitionen är informationspåverkan något hotfullt där en utomstående aktör försöker skada den egna nationen. Definitionen är inte allmängiltig och i andra sammanhang används det exempelvis mer som ett samlingsbegrepp eller för att mer neutralt beskriva påverkansförsök. För att undvika förvirring begränsas informationspåverkan i denna studie till ett antagonistiskt verkansmedel på samma sätt som MSB beskriver det. De fokuserar främst på främmande makt och islamistiska extremister men det öppnar för att begreppet ska kunna användas även för radikalnationalistiska extremisters påverkansförsök (MSB, 2019). Informationspåverkan ligger närmare begreppet informationskrigföring, som används av Hellman och Wagnsson (2017) i det teoretiska ramverket och fungerar därför som en nödvändig brygga mellan begreppen. Begreppet informationspåverkan kommer dock inte användas vidare i studien, utöver i hänvisningar till metoden eller till statlig informationspåverkan (rysk).

I FOI:s rapporter, och regeringsuppdraget de är ett resultat av, används begreppet propaganda för att beskriva radikalnationalistisk kommunikation som försöker övertyga mottagaren (FOI, 2017; Kaati, 2017; Kaati et al, 2019; Kulturdepartementet, 2016 b). Harold Lasswell definierade under 1920-talet propaganda som ett verktyg för att utöva social kontroll och styra kollektiva attityder i specifika grupper genom att styra signifikanta symboler (Lasswell, 1927:627–629). Detta var då något som politiker kunde och till och med förväntades göra. Propaganda har dock, trots försök att förhindra det, negativa associationer med bland annat manipulation och Nazi-Tyskland (se exempelvis Corner, 2007:670–671) och används därför ofta för att beskriva informationspåverkan som bör uppfattas som illegitim eller antagonistisk.

Hur propaganda skiljer sig från legitima försök att övertyga med hjälp av kommunikation är inte nödvändigtvis tydligt utan det bör i många sammanhang förstås implicit att graden av manipulation eller syftet med kommunikationen påverkar hurvida den är legitim eller inte. Bland andra John Corner menar att propaganda är ett för oprecist begrepp idag eftersom mycket kommunikation ämnar påverka mottagaren och propaganda inte är tydligt definierat.

Han betonar dock fenomenet organiserade lögnar som ett politiskt problem, vilket han definierar som en kombination av lögnar och strategiskt urval av information, där bara den fakta som anses styrka den som utövar propagandans argument presenteras (Corner, 2007:675–676). Kommittén för SOU-utredningen *Det demokratiska samtalet i en digital tid* definierar propaganda som ”ett vilseledande budskap som sprids genom oetiska metoder t.ex. med hjälp av falska avsändare och med förfalskat innehåll”. De menar att målet med propagandan är att manipulera politiska uppfattningar och handlingar vilket utgör ett hot mot det demokratiska samtalet (SOU, 2020:30). Den definitionen används för att förstå innebörden av propaganda i materialet och för studien i sig.

Narrativ är ett annat relevant begrepp som liknar propaganda men är mer neutralt. I sig betyder narrativ ungefär sammanhängande berättelse (FOI, 2017:41) och förmedlar inte enbart objektiva fakta utan innehåller en tolkning eller framställning. Freedman definierar strategiska narrativ som “...övertygande berättelser som kan förklara händelser på ett övertygande sätt och från vilka slutsatser kan dras” (Freedman, 2015:19). Strategiska narrativ kan kopplas till Joseph Nyes begrepp mjuk makt som handlar om påverkan exempelvis genom en kulturs eller värderingars attraktionskraft och förmåga att skapa konsensus kring en uppfattning (se Roselle et al, 2014:72). Roselle med flera använder det främst som ett medel för stater men även icke-statliga aktörer förhåller sig till och kan producera strategiska narrativ. Strategiska narrativ skiljer sig även från propaganda genom att det per definition är en sammanhängande berättelse och inte lösryckta och enskilda påståenden eller kommunikationsförsök. Även mer lösa grupper av individer på digitala forum producerar narrativ (se exempelvis FOI, 2017:42) men för att det ska vara ett strategiskt narrativ krävs en större plan och medvetenhet (Freedman, 2015). Dessa narrativ relaterar dock ofta till större system- eller problemnarrativ. Strategiska narrativ kommer användas som begrepp för statens påverkansförsök, medan ett mer neutralt narrativ och mer negativt laddade begreppet propaganda kommer användas för radikalnationalistiska påverkansförsök.

Informationskrigföring är närmare kopplad till definitionen av informationspåverkan ovan, men beskriver det tydligare som en kontinuerlig strategi och framställer ett mer antagonistiskt förhållande. Propaganda, desinformation och strategiska narrativ används som begrepp för att beskriva aktiviteter inom informationskrigföring (Hellman & Wagnsson, 2017:155). Detta är ganska långt ifrån hur den svenska regeringen talar om radikalnationalism, även om radikalnationalister talar mer i termer om krig. Det är dock relevant för studien eftersom den ämnar undersöka hur den svenska staten bemöter kontinuerlig propaganda och informationspåverkan från en grupp aktörer som använder mycket antagonistiska termer över tid som en del i en, om än ofta löst formerad, påverkansstrategi. Teorin som används i studien är framtagen för att “möjliggöra och sporra systematisk forskning om hur demokratier kan bemöta spridandet av förvrängd information som en del av informationskrigföring” (Hellman & Wagnsson, 2017:153). Modellen har inte tidigare används för att analysera en enskilds stats bemötande av informationspåverkan från en icke-statlig aktör men den är applicerbar på en sådan situation eftersom de möjliga statliga bemötandestrategierna fortfarande är snarlika. Teorin intresserar sig för hur strategierna för att bemöta informationskrigföring påverkar statens eget skapande av strategiska narrativ som kontrast (Hellman & Wagnsson, 2017:155) och det är av intresse även i denna studie. Detta är inte en studie av informationskrigföring men liknande terminologi och medel används och därför bör teorin kunna anpassas för ett bredare användningsområde.

2.2 Radikalnationalism

Radikalnationalism är ett samlingsord för ideologier och relaterar till en myriad av begrepp som alt-right, rasistiska/nazistiska/nationalsocialistiska organisationer, våldsbejakande högerextremism och extremhögern (eller det engelska Far right). Varken radikalnationalistiska aktörer eller ideologier är dock nödvändigtvis högersympatisörer på en traditionell ekonomisk-politisk skala så därför är begreppet mest lämpat för att täcka in bredden på fenomenet som ska studeras.

FOI skriver: ”Begreppet våldsbejakande radikal nationalism används i den här rapporten för att beteckna ideologier baserade på föreställningen att ett territorium tillhörande en viss etnicitet, ras eller kultur med våld behöver försvaras mot andra etniciteter, raser eller kulturer” (FOI, 2017:16). Språkbruket innehåller exempelvis ofta termer som ras (Kaati et al, 2019:9) och vad de ser som utrotandet av den ”vita rasen” (exempelvis kallat the Great Replacement) och framtida raskrig (Ranstorp & Ahlin, 2020 a:31). FOI anser att ideologin framställer både fiendegrupper, som anses utgöra ett hot, och andra grupper, som anses mindre värda. De menar att det som sedan gör ideologin extremistisk är att den rättfärdigar våld som inte begränsas av samhällets juridiska och moraliska begränsningar (FOI, 2017:13).

Radikalnationalister är inte en enhetlig aktör utan är något mer komplext. När flera aktörer tillsammans skapar en gemensam världsbild och skapar en social gemenskap, samarbetar med och inspirerar varandra går det, trots bristen på organisering, att analysera ett samlat fenomen. Digitala miljöer, både sociala medier och egna webbplatser bidrar till detta. Interaktivitet mellan individer och snabb återkoppling rörande budskap effektiviserar propagandan och möjliggör skapandet av ekokammare, där användarna nästan uteslutande ser information som bekräftar deras åsikter. Detta tenderar att göra propagandan mer övertygande, förstärka och normalisera mer extrema åsikter vilket i förlängningen kan leda till radikalisering av individer (FOI, 2017:11; Regeringen, 2019:11).

Detta är att betrakta som en säkerhetspolitisk fråga av flera anledningar. Samhället påverkas av radikalnationalistisk propaganda genom att extrema åsikter normaliseras och påverkar debattklimatet (Kaati: 2017:14). Det finns som ett uttalat mål: ”Jag vill påverka folks sätt att tänka på. Jag vill befinna mig precis utanför åsiktskorridoren och sen helt enkelt vidga den så mycket som möjligt och göra det oacceptabla acceptabelt.” (Christopher Dulny, en av grundarna för Nordisk alternativhöger, se SVT, 2018). Att påverka debatten behöver inte vara ett säkerhetspolitiskt problem utan är vad mycket politik går ut på, men radikalnationalister förespråkar ofta våldsamma medel när informationspåverkan inte ses som effektivt nog och utnyttjar demokratins öppenhet och yttrandefrihet för att sprida mycket intoleranta och totalitära budskap (Kaati et al, 2019:54). Den radikalnationalistiska propagandan utgör därmed ett hot mot såväl samhällsskicket som individer. FOI skriver exempelvis: ”Det finns på många håll en oro kring att de invandringskritiska alternativmedierna genom sin stora spridning är på väg att normalisera rasism och främlingsfientlighet, och att de sprider antidemokratiska budskap” (FOI, 2017:42). Utländsk informationspåverkan, särskilt rysk, har också flera kopplingar till svensk radikalnationalism där flera svenska radikalnationalister ser Ryssland som en förebild och allierad och vissa radikalnationalistiska individer till och med fått genomgå paramilitär träning i Ryssland. Ryssland ser samtidigt samarbetet som ett sätt att påvisa för både en intern och extern publik att liberala demokratier är misslyckande projekt

och dessutom ser de en möjlighet att destabilisera demokratiska nationer med hjälp av informationspåverkan som kan legitimeras och spridas med hjälp av svenska radikalnationalister (Ranstorp & Ahlin, 2020 b:452).

Propagandan påverkar också individer, vilket kanske är det största säkerhetshotet. Den innebär ett avhumaniserande av grupper vilket rättfärdigar kränkningar och ibland även våld (Kaati, 2017:71). Forskare har även kommit fram till att en majoritet av ensamagerande våldsverkare eller terrorister har självradikaliserats på ett avgörande sätt via framförallt digitala medier (FOI, 2017:66) och ser det som en stor risk att radikalnationalistiska miljöer även fortsättningsvis kommer inspirera till våld (Kaati, 2017:71). Säkerhetspolisens statistik visar även den på våldsdåd begångna av individer som radikaliserats i den radikalnationalistiska digitala miljön och bedömer att dessa idéströmningar har ökat (Regeringen, 2019:7–8; Kaati, 2017:71). Bland annat Ranstorp och Ahlin betonar dock att den negativa påverkan på samhället inte begränsas till tillfällena då våld faktiskt nyttjas, påverkan och hoten mot enskilda inom de utsatta grupperna är också ett problem. Exempelvis kränks och hotas invandrare, judar, muslimer, politiker och journalister som en del i propagandan vilket kan påverka både individerna och det demokratiska samhället negativt (Ranstorp och Ahlin, 2020 a:57).

Den radikalnationalistiska propagandan innehåller generella underliggande narrativ med tre aktörer: folket, minoriteten och eliten. Folket är vad de anser är majoriteten, vanliga ”etniska svenskar”, och är gruppen som ska beskyddas från hot och i vars säkerhets namn våldshandlingar utförs. Eliten är de som anses besitta makt, exempelvis politiker och media, och ses som manipulerande och maktfullkomlig. Propagandan går ofta ut på att beskriva hur eliten utnyttjar folket och använder sig av minoriteten för att utöka sin egen makt. Minoriteten anses vara en föraktad och ibland hotfull utgrupp som utgörs av bland andra muslimer, mörkhyade, invandrare och homosexuella och deras intressen anses inte vara förenliga med folkets. Eliten kan däremot nyttja minoritetens intressen för att splittra folket och öka sin egen makt (FOI, 2017:42–43). Propaganda kan delas in utifrån vilken eller vilka av dessa stereotyper och narrativ som spelas på och kan fungera som ett verktyg för analysen.

2.3 Idealtyper: Hellman och Wagnssons (2017) strategier för bemötande av informationskrigföring

Maria Hellman och Charlotte Wagnsson har tagit fram ett analytiskt ramverk för att studera demokratiska staters bemötande av informationskrigföring (Hellman & Wagnsson, 2017). Som tidigare nämnt är teorin skapad för mellanstatlig informationskrigföring men eftersom analysobjektet i den här studien är en demokratisk stats bemötande bör ramverket kunna bidra med struktur till studien.

Ramverket består av fyra idealtyper av bemötande: konfrontera, naturalisera, blockera och ignorera. Hellman och Wagnsson delar in typerna utifrån om de är engagerade eller fränkopplade i relation till det fientliga narrativet, oavsett om det kallas strategiskt narrativ, propaganda, desinformation eller informationspåverkan, och om målet är att projicera utåt eller inåt (Hellman & Wagnsson, 2017:157). Därmed skapar de en fyrfältsmatris (se figur 1). De utåtriktade strategiernas narrativ kan dock projiceras både mot en inrikes och en utrikes publik, eller mot den uppfattade fienden (Hellman & Wagnsson, 2017:159).

Denna studien fokuserar på inre projicering, eftersom det inte rör sig om informationskrigföring med en definierbar yttre fiende och därför blir dimensionen utåt och inåt inte relevant. Dimensionen av projicering inåt eller utåt kan dock ersättas av huruvida den demokratiska staten väljer att mer explicit skapa ett eget narrativ som en del av bemötandet eller inte, då de utåtriktade idealtyperna, konfrontera och naturalisera, till skillnad från de inåtriktade, blockera och ignorera, innebär projicerandet av ett strategiskt narrativ. Att blockera och ignorera inte innebär skapandet av ett narrativ är självfallet en förenkling och bör snarare förstås som att inget explicit narrativ skapas genom de inåtriktade strategierna. Observatörerna får exempelvis själva utläsa ett narrativ om värnandet av ett öppet och demokratiskt samhälle, eller obeslutsamhet, i en ignorerande strategi.

Figur 1

	Utåtriktad/ Narrativ	Inåtriktad/ Inget narrativ
Engagerad	Konfrontera	Blockera
Frånkopplad	Naturalisera	Ignorera

Strategin att konfrontera är engagerad eftersom den bemöter propagandan mer direkt i det egna strategiska narrativet och försöker illegitimera den, exempelvis genom att benämna den som desinformation eller visa på delar i den som är missvisande eller omoraliska. Hellman och Wagnsson menar att detta kan vara effektivt och visa på styrka och målmedvetenhet men kan också uppfattas som mer aggressivt genom att antagonisera aktören man bemöter på ett sätt som riskerar att delvis legitimera det som försöker motverkas (Hellman & Wagnsson, 2017:158–159). Strategin neutralisering riktar sig i originalversionen mot en utländsk publik utan att egentligen bemöta ett specifikt fientligt narrativ. I denna studie tolkas naturalisering inte som något som är specifikt riktat utåt utan kan även vara ett strategiskt narrativ som förmedlas genom kommunikationsvägar till den egna befolkningen, som tal från politiker till befolkningen. Det är inte engagerat i propagandan utan fokus är framhäva den egna sidan och framställa sig själv i god dager. Detta är inte särskilt konfronterande men riskerar att signalera viss självgodhet och samtidigt bli ineffektivt då det inte bemöter något konkret (Hellman & Wagnsson, 2017:159–160).

Att blockera vad som uppfattas som skadlig informationspåverkan är strategin som närmast uttrycks vara demokratiskt illegitim i fredstid. Målet med det är att hindra information eller budskap att nå invånarna. I artikeln uppmärksammas exempel där aktörer, som en rysk statlig Tv-kanal censureras (Hellman & Wagnsson, 2017:161) men även specifika budskap skulle kunna blockeras, exempelvis genom lagstiftning som gör rasistiska symboler olagliga (SOU, 2019). En stat som blockerar information, även felaktig sådan, riskerar anklagas för censur och antagonisera aktören som sprider informationen. Dessutom legitimerar det i viss mån kritik mot att staten döljer information och inte agerar i ”folkets” syften.

Den sista strategin, ignorera, lägger stor tilltro till medborgarnas förmåga att själva kritiskt granska informationsflödet (Hellman & Wagnsson, 2017:163). Med en sådan strategin slipper

staten dilemman rörande odemokratiskt agerande men samtidigt kan etiska betänkligheter även finnas i att inte stå upp för demokratiska värden eller motverka desinformation eller propaganda som ligger på gränsen utan att passera den och utgöra olagliga kränkningar eller hets mot folkgrupp.

3. Metod

Swedberg beskriver hur skapandet av kategorier och typer är ett användbart sätt att strukturera empiriska data och kan fungera som ett verktyg både för att skapa hypoteser och för att analysera grupper av material (Swedberg, 2012:24–25). Den här studien använder sig av idealtyper för att möjliggöra strukturerade analyser av materialet och samtidigt relatera resultaten till annan forskning rörande bemötande informationspåverkan då jämförelser mellan olika bemötande- eller bemötta aktörer kan vara av intresse. Fyrfältsmatrisen eller 2x2-modellen (se figur 1) är dock anpassad inom studien genom ett heuristiskt teoretiserande för att öka modellens användbarhet för studieobjektet men också för att vidare utveckla teorin (se exempelvis Swedberg, 2012:25 för mer om vikten av teoretisering). Inget egentligt hinder föreligger som förhindrar en förändring av uppdelningen mellan utåt och inåtriktade strategier.

Författarna som tog fram idealtyperna beskriver själva hur dessa inte tillfullo representerar hur stater bemöter informationspåverkan och propaganda utan att en blandning av flera typer är ett mer realistiskt tillvägagångssätt än att stater väljer en typ av bemötande (Hellman & Wagnsson, 2017:158). Denna studie tar fasta på det och undersöker därför hur en enskild stat förhåller sig till och kombinerar de olika typerna. Gränserna mellan de olika strategierna är inte heller helt fixerade men metoden möjliggör analyser utifrån de olika idealtyperna även om de inte kan representera verkligheten till fullo. Då alla strategierna inte är helt kompatibla, precis som Hellman och Wagnsson (2017:158) skriver möjliggör detta intressanta analyser och resultat.

En kvalitativ innehållsanalys kommer genomföras, vilket innebär att råmaterialet kommer analyseras utifrån förutbestämda frågor (se operationaliseringen) (Ercan & Marsh, 2019:316). I detta fall är frågorna kategoriserade utifrån de fyra föreslagna idealtyperna. Det ger inte en objektiv förklaring av materialet utan innebär att den kvalitativt genererade datan tolkas (Ercan & Marsh, 2019:316). Trots användandet av bland annat begreppet narrativ är syftet med studien inte att analysera diskursen eller dessa narrativ för att undersöka vilka strategiska narrativ den svenska staten nyttjar utan att undersöka vilka metoder propagandan bemöts med. Därför är en kvalitativ innehållsanalys en bättre lämpad metod än exempelvis en diskurs- eller narrativanalys för studien.

3.1 Operationalisering

Som tidigare nämnt kommer det empiriska materialet analyseras genom det teoretiska ramverket med de fyra idealtypiska strategierna; konfrontera, naturalisera, blockera och ignorera.

En konfronterande strategi kan utläsas om staten bemöter radikalnationalistisk propaganda mer direkt. Exempel är uttalanden eller annat material där den som kan sägas representera staten talar explicit om radikalnationalistisk propaganda (eller motsvarande begrepp) eller att

bekämpa innehållet i propagandan som rasism, antisemitism eller desinformation kring styrandet av staten. Den kan antas vara svårare att finna i exempelvis skrivningar om nationella strategier eller offentliga utredningar, utöver uppmaningar till statliga representanter att mer aktivt bemöta propagandan, då dessa sällan innebär att ett strategiskt narrativ projiceras.

En neutraliserande strategi går ut på att projicera sitt eget strategiska narrativ eller sprida sitt eget budskap utan att det direkt knyter an till den radikalnationalistiska propagandan men som ändå bemöter eller berör samma ämnen. Det skulle kunna ske på liknande sett som en konfronterande strategi men utan en lika tydlig hänvisning till en motståndare eller ett fientligt narrativ.

En blockerande strategi går ut på att hindra att propandand påverkar genom att motverka att den sprids. Detta för lätt tankarna till censur vilket inte är förenligt med den svenska grundlagen. Blockering är främst anpassad för att visa på ett hinder för vissa aktörer eller nyhetskanaler att sprida information men skulle även kunna ske genom lagar som kriminaliserar att sprida vissa budskap. Därmed kan en blockerande strategi hittas i offentliga utredningar, nationella strategier och lagförslag som innebär undantag från tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Lagen stadgar att:

”Tryckfriheten innebär också en rätt för var och en att ge ut skrifter utan att en myndighet eller ett annat allmänt organ hindrar detta i förväg. Åtal för en skrifts innehåll får väckas först efter det att den har getts ut och då vid en domstol” (Tryckfrihetsförordningen (1949:105), 1 kap. 1 §, tredje stycket, en motsvarande bestämmelse finns även i Yttrandefrihetsgrundlagen).

Informationen måste alltså bedömas som olaglig eller inte först efter dess spridning och kan inte hindras i förväg, vilket innebär att blockerande i en svensk kontext rör vissa kriminaliserade handlingar som bedöms från fall till fall. Vad som kriminaliseras kan dock ses som en strategi vilken i viss mån skickar ett blockerande budskap. Denna strategi bör vara svårare att hitta i offentliga tal eller debattartiklar, utöver begäran om att dessa budskap inte får spridas, exempelvis uppmaningar till digitala plattformar att ta ner visst material. Det senare bör dock alltså ske i enlighet med svensk lag och därför bör material utöver offentliga tal ses som mer lämpade för att undersöka blockerande strategier.

Den sista strategin, ignorera, på grund av dess natur kunna vara svårare att finna bevis för i materialet. En avsaknad av andra strategier kan tolkas som en ignorerande strategi men det behöver inte vara ett medvetet beslut utan kan vara resultatet av okunnighet eller obeslutsamhet kring frågan. Utifrån materialet rörande radikalnationalistisk propaganda kan staten dock sägas vara medveten om frågan och andra strategiers frånvarande kan därför anses vara resultatet av ett medvetet beslut. En ignorerande strategi kan också upptäckas mer explicit i exempelvis offentliga utredningar, till exempel om de uppmanar till att värna om den fria åsiktsbildningen och därmed förordar en strategi som går ut på att mottagarna och demokratin självmant ska hantera propagandan. Exempel på detta kan vara att förordar åtgärder som fokuserar på befolkningens förmåga till källkritik, media och informationskunnighet.

Tabell 1

Idealtyp:	Exempel:
Konfrontera	”Därför ska antisemitismen bekämpas med den samlade kraften i det svenska samhället. Demokratin ska bekämpa hatet – innan hatet bekämpar demokratin”. (Löfven, 2018 b)”
Naturalisera	”Framväxten av digitala medier har öppnat upp fantastiska möjligheter för demokratin. Alla kan kommentera. Alla kan debattera. Alla kan publicera. Det är en otrolig möjlighet till spridning av makt.” (Löfven, 2018 a)
Blockera	Om man är våldsbejakande, så är man antingen kriminell, eller också på väg att bli kriminell.” (Johansson, 2018)
Ignorera	”Fokus i det förebyggande arbetet [mot våldsbejakande extremism] är kommuner, civilsamhället och företrädesvis myndigheter utanför rättsväsendet.” (SOU, 2017:33)

För att fördjupa och nyansera förståelsen för hur bemötandet ser ut kommer materialet även analyseras utifrån en kategorisering av propagandans tre återkommande generella narrativ om aktörer: minoriteten, folket och eliten (se FOI, 2017:42–43).

Minoriteten beskrivs ofta i främlingsfientliga ordalag av radikalnationalister men kan sägas utgöras av bland annat invandrare, muslimer, judar och mörkhyade men även andra, som HBTQ+-personer (FOI, 2017:43). Ett bemötande av minoriteten-inriktad propaganda handlar därför om liknande grupper och operationaliseras därefter. Då propagandan smutskastar, avhumaniserar och i flera fall till och med uppmanar till våld mot minoriteten med hjälp av olika argument är det i förhållande till detta statens bemötandestrategier analyseras.

Eliten utgörs främst av politiker och den etablerade median och beskrivs ofta som makthungriga, manipulativa och korrupta i propagandan (FOI, 2017, 42–43). Då propagandan ofta cirkulerar kring bristande demokrati, icke-fungerande rättsstat och censur kan bemötanden ses som rörande försvarandet av den demokratiska processen, rättsstaten och öppenhet genom exempelvis tryck- och yttrandefrihet. Operationaliseringen av bemötandet av eliten-propaganda är därför att det handlar om politik, öppenhet, demokrati, media och rättssystemet.

Folket är mer svårdefinierat. Det kan sägas betyda meningsfränder, alltså de som delar åsikter med den som sprider propagandan men det kan också representera synen på majoritetsbefolkningen och de vars rättigheter de ser sig som förkämpar för. Är det en beskrivning av vad de ser som den vanliga svensken handlar propagandan om ett skyddsvärt ideal för nationen. Samtidigt handlar beskrivningen av gruppen de själva anser sig tillhöra och kan sägas utgöra målgruppen för budskapen och rekryteringsbasen, de som ska övertygas. Folket operationaliseras därför något tudelat som ”svenskarna” eller ”medborgarna”, där begreppet kan ses som omstritt och definieras olika i propagandan och bemötandet, men också som den radikalnationalistiska rekryteringsbasen, de med nationalistiska tendenser som propagandan kan tänkas verka radikaliserande på.

Tabell 2

Propaganda:	Exempel på bemötande i materialet:
Minoriteten	”Vrede över den råa och avskyvärda antisemitism som vi fortfarande ser i världen, i Europa och i Sverige.” (Löfven, 2018 b)
Eliten	”Att på ett sofistikerat sätt väva in direkta eller indirekta budskap om att regering och myndigheter agerar med en dold agenda är en del av denna strategi” (Hultqvist, 2020)
Folket	”Samhället är vår egen skapelse, det är vi som bestämmer vår framtid!” (Löfven, 2018 a)

3.2 Risker och källkritik

Studien analyserar en begränsad mängd material vilket medför risken att en fullständig bild av statens bemötande av radikalnationalistisk propaganda inte kan skapas. Empirin på offentligt tillgängliga källor granskas systematiskt för att i så stor mån som möjligt motverka en snedvridning men det finns alltid en risk för att materialet inte är helt representativt. Resultaten kommer därför vara mer översiktliga än precisa men besvarar fortfarande studiens frågeställning så nyanserat som underlaget tillåter. Studien lämpar sig inte för stora generaliseringar men utgör ett nytt bidrag till säkerhetspolitiska analyser av bemötande informationspåverkan samt det vidare statsvetenskapliga forskningsområdet och möjliggör framtida jämförelser utifrån samma princip med andra tidsperioder eller nationer.

Källorna utgörs av utredningar från SOU (statens offentliga utredningar), nationella strategidokument samt tal eller debattartiklar från statsministern eller regeringsrepresentanter. Då dessa inte kan representera statens fullständiga bemötande utgör det ändå en stadig och trovärdig grund för strategierna staten väljer att nyttja. Materialinsamlingen begränsas något av den rådande pandemin (COVID-19) då många bibliotek och offentliga arkiv inte tillåter besökare. Det begränsar dock inte studien allvarligt då stora mängder material publiceras online. Då materialet har hittats med hjälp av olika sökord och filter finns alltid risken att alternativa källor utesluts. Därför har studien medvetna avgränsningar för att transparent kunna rapportera vad som inte tagits med. För att undvika omedvetna bortfall har en större mängd källor granskas i ett inledande skede för att skapa en ram och kunna jämföra rimligheten i slutsatserna dragna från det mer noggrant analyserade materialet.

Ett problem med studien är att bemötandet som analyseras inte nödvändigtvis enbart är ett bemötande av radikalnationalistisk propaganda utan av våldsbejakande extremism eller rasism i allmänhet, vilket gör resultatet otydligare. Detta har avhjälppts genom att radikalnationalism och radikalnationalistisk propaganda är vidare definierat och kategoriserat (se 2.2 och tabell 2). Det är även möjligt att en aktör inte ser sig själv som radikalnationalist men ändå sprider radikalnationalistisk propaganda då radikalnationalism inte är organisationsbundet eller en, för individen, uteslutande gruppstillhörighet. Propagandan fungerar inte enbart genom självutnämnda påverkare som skapar och sprider den utan även genom omedvetna spridare och aktörer med liknande budskap (se exempelvis Till, 2020:9–10 om lokalt rekryterade och

ovetande agents of influence och Ranstorp och Ahlin, 2020 b:452 om Rysslands samarbete med utländska radikalnationalister). Därför är bedömningen att det för studiens syfte inte behöver definieras tydligare och det är tillräckligt om materialet visar på bemötande av narrativ som signifikant liknar de i den radikalnationalistiska propagandan.

4. Analys

En överblick av materialet visar på att staten är medveten om existensen av radikalnationalistisk propaganda och har gjort informationsinsamlingsinsatser för att ta reda på mer om hur propagandan ser ut (se exempelvis Kulturdepartementet, 2016 b; Regeringen, 2019). Mycket pekar på att staten vill förebygga problemet genom att ta fram utbildningsmaterial främst riktat mot unga (regeringen.se, 2016) men samtidigt utvecklar de parallella strategier för att bemöta och hantera propaganda mer direkt. Materialet som ligger som underlag för analysen är utvalt efter en omfattande granskning av existerande publikationer och publicerat material.

SOU 2017:110 Värna demokratin mot våldsbejakande extremism

SOU:s slutbetänkande från 2017 om hur Sveriges demokrati ska värnas mot våldsbejakande extremism berör propaganda i förhållandevis liten grad. Huvudbudskapet i utredningen berör behovet av lokalt arbete i kommuner och regioner mot våldsbejakande extremism, där den centrala statens roll främst är stödjande, utvecklande och utvärderande (SOU, 2017:20). Många aktörer uppmärksammas som viktiga för resiliensskapandet men fokus ligger även här utanför den nationella statliga nivån med kommuner och även icke-offentliga aktörer som näringsliv, civilsamhälle och trossamfund (SOU, 2017:20).

Värna demokratin mot våldsbejakande extremism fokuserar inte enbart på radikalnationalistisk våldsbejakande extremism men den omfattas som en av tre olika våldsbejakande miljöer. En medvetenhet om radikalnationalismen, som här kallas för vit makt-miljön, finns tydligt i betänkandet där både fysiska manifestationer (SOU, 2017:22) och propagandaspridning och rekrytering online nämns (SOU, 2017:51). Det är inte tydligt vilken typ av propaganda betänkandet beskriver utan drag finns av både minoriteten, folket och eliten. Det verkar dock mest likna ett eliten-narrativ eftersom huvudfrågan handlar om att värna demokratin. Exempel som tas upp handlar om kunskap om och delaktighet i samhället (SOU, 2017:193) samt att hantera den negativa uppmärksamheten representanter för eliten, som politiker och journalister, får när de engagerar sig i vissa frågor (SOU, 2017:49).

I *Värna demokratin mot våldsbejakande extremism* verkar de aktörer som denna studie definierar som staten huvudsakligen använda sig av en strategi med ignorerande drag, detta till förmån för demokratistärkande arbete på lokal nivå.

”Fokus i det förebyggande arbetet [mot våldsbejakande extremism] är kommuner, civilsamhället och företrädesvis myndigheter utanför rättsväsendet. De brottsbekämpande myndigheterna har dock en viktig roll i strategin genom sin kunskap om personer, miljöer och brott” (SOU, 2017:33)

Strategin verkar främst gå ut på att stärka möjligheterna och tillfällena för öppna demokratiska samtal, inte på att hindra eller bemöta propagandan. Det finns dock vissa drag av andra strategier, då främst naturalisering:

”Demokratistärkande insatser tar också sikte på att motverka de ideologiska, politiska och religiösa föreställningar som legitimerar våld som politisk metod för att förändra samhället” (SOU, 2017:35)

”Medvetenheten ska öka om de värderingar som det demokratiska systemet vilar på. Arbetet med att motverka grogrunderna för det ideologiskt motiverade våldet ska stärkas” (SOU, 2017:138–139).

Hur strategin ser ut, vad som ska naturaliseras eller hur detta ska ske mer konkret är inte helt tydligt i betänkandet. Flera av betänkandets stycken hänvisar dock till att skapandet av ett narrativ i någon mån bör vara en del av den samlade strategin.

SOU 2019:27 Rasistiska symboler

Utredningen om *Rasistiska symboler* granskar ”den straffrättsliga regleringen i fråga om rasistiska och liknande symboler” (SOU, 2019:9). Utredningens bedömning blev att:

”Det saknas skäl att genomföra några förändringar i den nuvarande straffrättsliga regleringen av rasistiska och liknande symboler. Bestämmelserna om hets mot folkgrupp behålls oförändrade. Det bör inte heller införas något särskilt förbud mot offentlig användning av vissa symboler.” (SOU, 2019:133)

Det är ett uttryck för att den existerande lagstiftningen ansågs ändamålsenlig och tillräckligt effektiv snarare än att rasistiska symboler inte bör vara straffbara (SOU, 2019:14).

Att symbolerna utgör en sorts propaganda är tydligt, exempelvis i diskussioner om skrämsekäpplighet (SOU, 2019:10). Utredningen berör främst argument för eller emot blockering och riktar sig mot minoriteten-narrativ:

”I korthet straffbeläggs spridande av meddelanden som uttrycker hot mot eller missaktning för en grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck” (SOU, 2019:10).

Även folket-relaterad propaganda berörs dock i mindre utsträckning, då symbolerna också har ett syfte att skapa och visa på samhörighet.

Sverige anser sig uppfylla FN-konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (1965):s krav på att förbjuda propaganda som ”främjar och uppmanar till rasdiskriminering” med den nationella lagstiftningen om bland annat hets mot folkgrupp (SOU, 2019:33). Utredarna menar tydligt att lagstiftning bör användas för att motverka rasistiska uttryck även om dessa sker genom symboler (SOU, 2019:23).

Slutsatsen är att den svenska staten i viss mån nyttjar en blockering för att bemöta propaganda om minoriteten, men att detta inte är en tydlig strategi. Delvis för att blockering inte fullt ut

kan genomföras eftersom det råder censurförbud i Sverige men också eftersom utredningen innehåller tydliga argument mot en mer omfattande blockerande strategi till förmån för andra strategier:

”Samtidigt innebär kriminaliseringen av hets mot folkgrupp, och andra förbud mot yttranden, en inskränkning av yttrandefriheten som är en grundpelare i ett demokratiskt samhälle. En viktig åtgärd mot rasism och liknande intolerans anses vara en öppen debatt. De åsikter som intoleransen grundas på kan då påverkas i grunden” (SOU, 2019:28)

SOU 2020:56 Det demokratiska samtalet i en digital tid

Det demokratiska samtalet i en digital tid är skrivet som ett betänkande men innefattar flera års arbete av en kommitté där många uppgifter har varit utåtriktade och inte bara informationsinsamlande. Kommitténs fokusområde har varit medie- och informationskunnighet och därmed försöka stärka både samhällets samlade och enskilda medborgares motståndskraft mot propaganda, desinformation och näthat i allmänhet (SOU, 2020:11).

Propagandan beskrivs här som ett hot mot demokratin:

Motsättningar mellan grupper i samhället kan fördjupas och den mellanmännsliga tilliten skadas. På så sätt kan förutsättningarna för den allmänna opinionsbildningen raseras samtidigt som förtroendet för demokratins institutioner, såsom de beslutsfattande församlingarna, myndigheter och nyhetsmedier, påverkas (SOU, 2020:13)

Kommittén menar att hotet måste bemötas med strategier som inriktar sig mot individers motståndskraft och medie- och informationskunnighet. Den centrala staten (som är fokus för denna studie) fungerar i en sådan strategi främst som en samverkansnod (SOU, 2020:14–15) eller stödfunktion och initiativtagare (SOU, 2020:169).

Den samlade analysen av dokumentet är att det främst är en ignorerande strategi som förespråkas, till förmån för ett öppet demokratiskt samtal. Åtgärderna syftar främst till att utbilda och tillhandahålla informationsmaterial till befolkningen som får det främsta ansvaret för det demokratiska samtalet:

”För att skapa förändring och öka motståndskraften har det varit vår övertygelse att människor behöver känna delaktighet och bli medvetna om hur de kan ta ansvar för utmaningar mot det demokratiska samtalet.” (SOU, 2020:37)

Betänkandet är dock inte ensidigt för en ignorerande strategi eftersom hotet propagandan innebär och behovet att bemöta detta berörs på flera ställen. Lagstiftning och att mer direkt bemöta och motarbeta desinformation, propaganda och näthat tas upp (SOU, 2020:28), vilket inte är särskilt specifikt men skulle kunna röra sig om både blockerande och konfronterande strategier. Den radikalnationalistiska propagandan kopplas bland annat till rysk informationspåverkan:

”Även när det inte sker en uttalad samordning mellan inhemska antagonistiska intressen och främmande makt så finns det ofta en intressegemenskap där det övergripande strategiska intresset är att underminera demokratin motståndskraft genom att bl.a. angripa tilltron till samhällsinstitutioner.” (SOU, 2020:91)

I betänkandet beskrivs även radikalnationalistiska narrativ om folket och eliten (SOU, 2020:90) så medveten som möjliggör konfronterandet finns definitivt. Trots detta förespråkas fortfarande främst åtgärder för att stärka förtroendet för och tilliten till det offentliga, regeringen och demokratin genom att tydligare principer för styrningen, inte genom att konfrontera propagandan eller skapa ett eget strategiskt narrativ (SOU, 2020:189).

I viss mån berörs även en blockerande strategi. Kommissionen menar att det som kan anses brottsligt bör motverkas av rättsväsendet, men det rör främst hot och hat (SOU, 2020:183) men de skriver samtidigt att den allmänna uppfattningen är att en väldigt liten andel av brotten klaras ut vilket tyder på att blockerande anses ineffektivt i den mån det nyttjas (SOU, 2020:186). Lagstiftningen har dock uppdaterats för att effektivare behandla problemet och straffvärdet har höjts vilket ändå visar på en ambition att kunna använda en blockerande strategi framåt (SOU, 2020:187), då främst rörande minoriteten men även eliten. Blockerande genom nedtagning av visst material på digitala plattformar hanteras främst på EU-nivå (SOU, 2020:115) men tillämpas alltså av den svenska staten som förhåller sig positiv till viss kontroll av innehållet på de stora digitala plattformarna, särskilt gällande uppmaningar till våld och hat (SOU, 2020:146–147). Regleringsmöjligheten bedöms dock som ganska liten och det ses som ett problem att utföra en reglering på ett ändamålsenligt sätt utan att gå emot yttrandefriheten (SOU, 2020:193). Blockering bör därför alltså inte anses vara den främsta strategin som förordas i betänkandet.

Kommittédirektiv Dir. 2019:39 Förbud mot rasistiska organisationer

Direktivet är ett uppdrag till en parlamentariskt sammansatt kommitté att undersöka ett lagstadgat förbud mot rasistiska organisationer som ska redovisas senast 28 februari 2021. Undersökningen är alltså inte publicerad än och därför utgör kommittédirektivet källan för Statens undersökning av ökade möjligheter att bedriva en blockerande strategi. En huvudpoäng med förbudet skulle vara att begränsa propagandan och dess spridningsmöjligheter:

”Som framgår av redogörelsen ovan får den organiserade rasismens uttryck stor spridning på internet och i sociala medier. Där möts också vit maktmiljön med en bredare främlingsfientlig miljö, vilket riskerar att inspirera enskilda individer till brott. ... Regeringen anser mot denna oroande bakgrund att det inte är tillräckligt att motarbeta rasismen i allmänhet utan konstaterar att den organiserade rasismen är ett hot i sig som behöver uppmärksammas särskilt” (Regeringen, 2019:11–12)

Lagstiftningen skulle innebära en blockering av organisationer i sig och inte någon särskilt typ av propaganda. Då organisationerna benämns som just rasistiska organisationer bör primärmålet dock ses som narrativ rörande minoriteten. Att förbudet skulle vara en strategi mot propaganda och inte bara fysiska rasistiska organisationer syns i meningar som:

”organisationernas ökade synlighet bidrar också till en upplevelse av hot vilket kan göra att deras skrämselfkapital ökar” (Regeringen, 2019:7) och ”...är ett av dessa hot att en främlingsfientlig och radikalnationalistisk idéströmning har ökat i samhället, framför allt på internet” (Regeringen, 2019:8).

I direktivet syns en medvetenhet om att det är individer och inte organisationer som uttrycker rasistiska åsikter (Regeringen, 2019:6) men författarna menar att ett straffrättsligt förbud mot deltagande i en rasistisk organisation försvåra dess rekrytering (Regeringen, 2019:14). Det innebär att blockeringen även söker beröra folket-narrativen.

Nationell strategi mot våldsbejakande extremism

När den nationella strategin mot våldsbejakande extremism skrevs 2016 ansågs det inte finnas en tydlig strategi för att bemöta våldsbejakande propaganda och det identifierades en särskild kunskapslucka kring hur våldsbejakande extremism på internet bör bemötas (Kulturdepartementet, 2016 a:32–33). Ambitionen att förändra det är dock tydlig och mål som uttrycks är att både minska antalet som rekryteras till en våldsbejakande miljö (Kulturdepartementet, 2016 a:15) och främja ett motståndskraftigt demokratiskt samhälle (Kulturdepartementet, 2016 a:4).

I strategin skrivs att en debatt grundad på åsiktsfrihet är grunden för att öka motståndskraften (Kulturdepartementet, 2016 a:12) och att kommunerna bör ta större ansvar medan den nationella nivån främst ska stödja med överblick, kunskap, analyser och utvärderingar (Kulturdepartementet, 2016 a:18 och 28). Därför kan strategin som presenteras främst sägas vara ignorerande, utan att det är tydligt vilken typ av propaganda som berörs.

I vissa stycken finns antydning till naturalisering, eventuellt rörande eliten:

Det får aldrig råda några tvivel om att alla aktörers arbete baseras på grundläggande demokratiska fri- och rättigheter och det ska finnas tydliga riktlinjer för händelser då detta kan ifrågasättas. (Kulturdepartementet, 2016:26)

Det är dock inte det dominerande intrycket av den *Nationella strategin mot våldsbejakande extremism*, som (framför allt) präglas av uttryck för en ignorerande strategi gällande radikalnationalistisk propaganda.

Strategi för en stark demokrati – främja, förankra, försvara.

Strategin för en stark demokrati innehåller drag av många olika typer av strategier. I strategin skrivs mycket om förutsättningarna för demokratin, exempelvis starka oberoende medier och en engagerad befolkning (Kulturdepartementet, 2018:27). Det finns även en medvetenhet om utmaningarna, som att förtroendet för de etablerade medierna skiljer sig mellan olika grupper (Kulturdepartementet, 2018:28), negativa attityder till minoritetsgrupper (Kulturdepartementet, 2018:34) och den politiska kampen om verklighetsbilden (Kulturdepartementet, 2018:33). Författarna menar att demokratibrist bidrar till att människor attraheras av anti-demokratiska idéer om de inte upplever sig ha inflytande

(Kulturdepartementet, 2018:23). Den radikalnationalistiska propagandan om eliten uppmärksammas som problematisk:

Olika högerextrema digitala plattformar hävdar att etablerade medier är antidemokratiska, undanhåller fakta och censurerar åsikter, främst kring problem med invandring. De beskriver bl.a. medier och förtroendevalda som en så kallad ”elit” som försöker lura och utnyttja ”folket” (31)

Författarna menar att även icke-brottslig propaganda och demonstrationer kan bidra till att skapa en känsla av hot och påverka demokratin genom att få människor att agera utifrån oron som skapas eller avskräcka beslutsfattare från att beröra vissa frågor (Kulturdepartementet, 2018:36). Det perspektivet talar emot att de skulle förordade en tydligare blockerande strategi.

I strategin beskrivs flertalet åtgärder som vidtagits eller planeras att göras. Myndigheten Delmos (Delegationen mot segregation) ska bland annat ta fram och sprida kunskap om segregation (Kulturdepartementet, 2018:44), vilket kan tolkas som en naturaliserande strategi av minoriteten. Regeringen vill också inrätta en ny myndighet för psykologiskt försvar som bland annat har uppdraget att bemöta påverkanskampanjer och säkerställa att saklig offentlig information kan förmedlas även i svårare förhållanden (Kulturdepartementet, 2018:67). Det kan ses som både en naturaliserande och konfronterande strategi, men verkar inte i första hand vara riktad mot propagandan som är subjektet för denna studie. Forum för levande historia har också fått ett regeringsuppdrag:

”[A]tt sprida kunskap om faran när demokratin urholkas, genom att ange och diskutera historiska exempel och lärdomar. Satsningen ska bidra till att göra demokratin mer motståndskraftig genom att förankra stödet för demokratin som styrelseskick.” (Kulturdepartementet, 2018:60)

Det kan tolkas som en blandning av en naturaliserande och konfronterande strategi, främst av eliten. I vissa delar nämns även rättsväsendet och lagstiftningen som en strategi (exempelvis Kulturdepartementet, 2018:61 och 63) så blockerande berörs också, men i mindre utsträckning.

I flertalet delar av texten skrivs om att medie- och informationskunnigheten hos befolkningen ska öka (exempelvis Kulturdepartementet, 2018:54 och 67) vilket läses som en del i en ignorerande strategi. Även andra förslag kan tolkas som en ignorerande strategi gentemot eliten-narrativ, exempelvis att förtroendet för folkvalda ska upprätthållas och stärkas genom öppenhet, insyn och rättssäkert agerande (Kulturdepartementet, 2018:64) snarare än andra bemötanden av kritik. En del liknande förordade åtgärder verkar vara lite mer naturaliserande, exempelvis fler samtal om demokrati (Kulturdepartementet, 2018:50).

Vid flera delar ter sig författarna argumentera för en mer konfronterande strategi, även om det inte är helt tydligt vem som ska göra konfronterandet:

”Det är varje människas rätt att tycka vad man vill i en demokrati, även att ifrågasätta den. Samtidigt visar historien att när antidemokratiska aktörer står oemotsagda kan det få förödande konsekvenser. ... Regeringen vidtar åtgärder för att skydda förtroendet för de demokratiska institutionerna och för att värna det demokratiska samtalet från hot och hat. Det offentliga samtalet behöver fyllas med röster som respekterar de demokratiska

principerna och som står upp för demokratin” (Kulturdepartementet, 2018:59)

Statsminister Stefan Löfvens anförande på SKR:s kongress 2019.

Statsministerns tal visar på en naturaliserande strategi. Flera delar av talet berör folket, där ingruppen svenskarna beskrivs som en bredare tillhörighet än i den radikalnationalistiska propagandan: ”Det är aldrig hudfärg eller etnicitet som avgör någons framtid, utan samhörigheten med samhället och upplevelsen av att sakna framtidsutsikter” (Löfven, 2019). Citatet av Löfven, som är i en kontext om bland annat organiserad brottslighet, är samtidigt en naturalisering av minoriteten eftersom den erbjuder en annan förklaring för problemen som den radikalnationalistiska propagandan ofta tillskriver oöverstigligen kultur eller ras-skillnader.

Främst naturaliseras dock propagandan om eliten.

” Men efter att min regering tillträdde har vi fortsatt ta vårt ansvar för att garantera den generella välfärden i hela landet. ... Sverige ska ha en stark välfärd i hela landet. Och den brutala kriminaliteten ska bekämpas. Det är mina viktigaste prioriteringar. Men, vi här inne kommer behöva göra det hårda arbetet tillsammans. Och vi behöver lyckas.” (Löfven, 2019).

Huvudpoängen i talet är att eliten jobbar för folket som helhet, vilket i sig är en naturalisering i förhållande till propagandan om elitens själviskhet och makthungrighet:

”En del i detta är att regeringen nu kommer att bjuda in de kommuner som har tuffast ekonomiska förutsättningar till ett samtal om hur vi solidariskt ska klara av utmaningarna tillsammans. Vi kommer inte lämna någon kommun i sticket, vi kommer inte överge någon region, välfärdens behov ska fortsätta prioriteras.” (Löfven, 2019)

Statsminister Stefan Löfvens tal på Förintelsens minnesdag 2018.

Statsministerns tal på Förintelsens minnesdag bemöter minoriten-narrativ, men även sekundärt folket-narrativet med samma motivering som ovan (se Löfven, 2019). Talet handlar om anti-semitism och går på det ämnet även in på specifikt anti-semitiska konspirationer som ska motverkas med utbildning: ”Därför rustar vi alla elever i svenska skolor med kunskap om källkritik och ansvarsfull hantering av digitala medier, för att kunna motverka antisemitiska konspirationsteorier.”

Talet visar, trots fokuset på utbildning som lösning, främst på en konfronterande strategi:

” Vrede över den råa och avskyvärda antisemitism som vi fortfarande ser i världen, i Europa och i Sverige. Vi har sett den i attacker mot synagogor, rabbiner, vuxna och barn, i fanatiska slagord under demonstrationer, i debattforum, i kommentarsfält, i propagandafilmer. ... Sverige är ert land, och den demokrati vi byggt upp ska arbeta outtröttligt för att våra barn och barnbarn, inte bara kan fortsätta leva de liv som vi lever, utan få något ännu bättre. Därför ska antisemitismen bekämpas med den samlade kraften i det

svenska samhället. Demokratin ska bekämpa hatet – innan hatet bekämpar demokratin”. (Löfven, 2018 b)

Konfronterandet är, vilket är naturligt för forumet, främst av minoriteten. Att demokrati och representanter för regeringen (exempelvis statsministern själv) nämns gör att det även berör eliten-narrativ men det är inte tydligt att detta utgör ett konfronterande då propagandan handlar om hur eliten stödjer judar (eller är judar eller styrs av dem i vissa fall). Att regeringen står upp för svenska judar beskrivs dock på ett positivt sett och utgör kanske en kombination av naturalisering och konfrontering av just det narrativet.

Tal av Morgan Johansson på Samling mot våldsbejakande extremism 2018

Justitieministern talar inte specifikt om propaganda, även om han nämner radikaliserings på nätet som bakomliggande orsak för Anton Lundin Pettersson våldsdåd med rasistiska motiv i Trollhättan. Talet ger intrycket att arbetet mot våldsbejakande extremism rör sig från en mer naturaliserande strategi mot en mer blockerande:

”Från att ha varit en del av det demokratifrämjande arbetet på Kulturdepartementet, så övergick det här arbetet till Justitiedepartementet, och fick ett tydligt kriminalpolitiskt fokus. För mig är detta en självklarhet. Om man är våldsbejakande, så är man antingen kriminell, eller också på väg att bli kriminell.” (Johansson, 2018)

Johansson talar för en stärkt lagstiftning och aktivare brottsbekämpning och förhåller sig mycket positiv till en mer blockerande strategi: ”Vi ska kriminalisera och straffbelägga allt deltagande i och samröre med en terroristorganisation” (Johansson, 2018). Då propaganda inte diskuteras i någon vidare utsträckning utöver dess radikaliserande potential är det inte tydligt vilken typ av narrativ som ska blockeras. Blockerandet verkar främst riktas mot individer och organisationer, inte budskap, och exakt vad han menar som är eller bör vara olagligt framkommer inte heller tydligt av talet.

Nationaldagstal av statsminister Stefan Löfven 2018

Statsministerns tal innehåller både drag av en naturaliserande- och konfronterande strategi. På flera tillfällen framställs radikalnationalism som en fiende till staten och demokratin:

När nazisterna marscherar, misshandlar, mördar, så är det ju för att folk ska tystna, inte våga säga emot, och kuva sig under deras fascistiska vilja. ... Rasismen, antisemitismen, fascismen och fundamentalismen har samma mål: att beröva människor deras människovärde. Och jag bryr mig inte om, på vilken lära eller teori de baserar sitt hat och sin våldsromantik. Vi ska vara garanten för medmännisklighet, kärlek, omtanke, demokrati! (Löfven, 2018 a)

Detta är delvis en konfrontation av folket, men bedömningen är att det främst är tänkt som en konfrontation av minoriteten-narrativ på grund av att problemet som betonas är berövandet av människovärdet. Det framkommer även i andra delar av talet:

Om vi hjälps åt att säga ifrån! Om vi försvarar den demokratiska människosynen! Om vi stoppar alla försöka till avhumanisering, och kommer ihåg, att ingen av oss är djur eller villebråd, vi ”äro människor”!
(Löfven, 2018 a)

Ett mål verkar vara att mana svenskarna att bemöta radikalnationalistisk propaganda om minoriteten:

Och jag uppmanar alla demokrater i Sverige, att ta tillbaka vårt offentliga samtal. Framväxten av digitala medier har öppnat upp fantastiska möjligheter för demokratin. Alla kan kommentera. Alla kan debattera. Alla kan publicera. Det är en otrolig möjlighet till spridning av makt. Men vad görs nu med den makten? (Löfven, 2018 a)

I stycken likt detta konfronteras folket och eliten naturaliseras, eftersom det är tydligt att Löfven vill förmedla att makten ligger hos folket och Sverige har en fungerande demokrati. Även det är ett återkommande tema i talet:

”Att vi vet, djupt i våra hjärtan, att du har lika mycket rätt som jag, att göra din röst hörd, att delta i demokratiska beslut, att forma vårt lands framtid. Därför att, vi ”äro människor”. ”

”Samhället är vår egen skapelse, det är vi som bestämmer vår framtid!”
(Löfven, 2018 a)

Talet som helhet präglas av en naturaliserande strategi av folket och eliten, och en konfronterande strategi av minoriteten, och i viss mån även folket.

Debattartikel av Statsminister Stefan Löfven och kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke 2017: Regeringen presenterar nya åtgärder mot rasism och hatbrott.

Debattartikeln innehåller en konfronterande strategi. Främst av minoriteten, genom att kalla propagandan för hot och konspirationsteorier:

”Rasism, antisemitism, antiziganism, hat mot HBTQ-personer och fördomar mot personer med funktionsnedsättning är fortfarande en levande farsot. Detta människoförakt begränsar friheten för den enskilda och sammanhållningen mellan oss alla. Det tar sig uttryck i allt från fysiskt våld på våra gator, till hot och konspirationsteorier som sprids via sociala medier.” (Löfven & Bah Kuhnke, 2017)

I artikeln vill de få befolkningen att ifrågasätta och agera mot propagandan om minoriteten:

”Slutligen vill vi understryka att även din insats behövs. Tolerera aldrig hat eller hot, oavsett vem det riktas mot, ifrågasätt konspirationsteorier och falska rykten, sök förståelse där andra försöker sprida förakt. Försvaret av demokratin är ett uppdrag som delas av varje demokratisk medborgare.”
(Löfven & Bah Kuhnke, 2017)

Detta är delvis också en naturaliserande strategi av folket-narrativet eftersom de betonar en svenskhet som definieras av medborgarskap och demokratiska värderingar.

Debattartikel av försvarsminister Peter Hultqvist och kulturminister Alice Bah Kuhnke 2017, En fri press är en pelare i demokratin.

Debattartikeln visar främst på en konfronterande strategi av eliten i form av media. Här beskrivs media som oberoende och demokratistärkande, i kontrast till hur det beskrivs i propagandan:

”Den fria och oberoende pressen är en hörnpelare i vår demokrati. I tider när samhället drabbas av desinformationskampanjer och extremism har den granskande journalistiken en viktig roll i ett starkt och demokratiskt samhälle.” (Hultqvist & Bah Kuhnke, 2017)

Hultqvist och Bah Kuhnke trycker på hur viktig media är för ett fungerande demokratiskt samhälle, betonar dess granskande roll och visar hur den svenska staten står bakom fri och oberoende media:

”Det är dags att vi blir många som sluter upp kring det fria ordet och journalistikens roll i demokratin. När många andra krafter vill begränsa mediernas frihet behöver det finnas länder som visar på att det går att göra tvärt om.” (Hultqvist & Bah Kuhnke, 2017)

Debattartikel av försvarsminister Peter Hultqvist 2020: Håll huvudet kallt i desinformationspandemien

Debattartikeln av Hultqvist visar exempel på en konfronterande strategi mot eliten-narrativen:

”Att på ett sofistikerat sätt väva in direkta eller indirekta budskap om att regering och myndigheter agerar med en dold agenda är en del av denna strategi. Ett sådant exempel är att en svensk högerextrem site just nu försöker sprida följande påstående... /.../ Då kan man fråga sig syftet bakom att sprida denna typ av påståenden från källor som dessutom är omöjliga att verifiera. Det kan bara handla om två saker. Att sprida bilden av att det pågår någon sorts mystisk planering bakom medborgarnas rygg och att medvetet bidra till oro och misstänksamhet.” (Hultqvist, 2020)

Konfrontera genom konfrontationen av eliten-narrativet menar Hultqvist här att folket blir lurade av radikalnationalisterna, inte eliten. Han betonar hur regeringens beslut baseras på expertråd: ”Regeringen baserar sina beslut med en mycket stark grund i både vad Folkhälsomyndigeten och övrig expertis säger.” Och kopplar dessutom ihop radikalnationalistisk propaganda med utländsk desinformation vilket vidare delegitimerar den: ”Snabbt hängde högerextrema siter i Sverige på [rysk och kinesisk desinformation]”.

5. Diskussion

I de offentliga utredningarna och nationella planerna och strategierna skapas en bild av att Sverige främst nyttjar en ignorerande strategi för att hantera alla typer av radikalnationalistisk propaganda. Den bilden ifrågasätts dock av talen och debattartiklarna från regeringsrepresentanter, som också bör ses som en del i det statliga bemötandet. Precis som Hellman och Wagnsson hypotiserade (Hellman & Wagnsson, 2017:163) användes flera olika strategier för att bemöta propagandan.

En konfronterande strategi användes främst i förhållande till minoriteten-narrativ men även rörande eliten i viss utsträckning, exempelvis i Hultqvist (2020) och Hultqvist och Bah Kuhnke (2017). Hellman och Wagnsson skriver att en konfronterande strategi kan vara problematisk eftersom den fungerar på liknande sätt som propagandan man vill motverka (Hellman & Wagnsson, 2017:164–165). I det här fallet kan det dock vara politiskt gynnsamt att nyttja en strategi som gör det tydligt att staten tar avstånd till propagandan gällande minoriteten och absolut nödvändigt om staten vill fortsätta ses som en förkämpe för mänskliga rättigheter. Det kan också upplevas som nödvändigt att i viss mån bemöta konspirationsteorierna gällande staten själva, särskilt under rådande pandemi. Riskerna med att antagonisera radikalnationalisterna och framställa ett vi-och-dom-förhållande vägs i viss mån upp av att det narrativet redan är väldigt tydligt från radikalnationalisternas sida och av att det inte är en tydlig statisk grupp, utöver kanske NMR och liknande, som antagoniseras. I och med att det inte är aktörer och individer striden främst tas med kan det istället ses som staten gör upp med rasistiska föreställningar och konspirationer.

I viss utsträckning, exempelvis i Löfven (2019), kunde även en naturaliserande strategi utläsas. En möjlig förklaring till varför naturalisering sågs i mindre utsträckning kan vara att det är svårare att upptäcka en naturaliserande strategi då den inte sker i direkt respons till något specifikt narrativ och därmed kan dyka upp i andra forum. Ibland kombinerades även ett konfronterande av ett narrativ med ett mer diskret naturaliserande av ett annat, exempelvis i Löfven och Bah Kuhnke (2017). En naturaliserande strategi ses som mildare, men ett odelat positivt strategiskt narrativ om den egna staten riskerar verka självupptaget och påtvingat utan att ha så stor effekt, enligt Hellman och Wagnsson (2017:165). Då negativa attityder mot en annan grupp bidrar till polarisering och ökar sannolikheten att individer tror på falsk information om den andra gruppen (Tucker, 2017:42) kan dock en naturaliserande strategi vara användbar för att påverka bilden av både eliten och minoriteten, och indirekt vilka som utgör folket. Forskning har visat att tron på falsk information och propaganda om andra grupper minskar om negativa attityder mot dem minskar (Tucker, 2017:43).

En blockerande strategi nyttjas främst för minoriteten-relaterad propaganda där hets mot folkgrupp och förbud mot rasistiska symboler och liknande lagar innebär ett visst blockerande. I viss mån gäller det även försök till att utöka skyddet av eliten, exempelvis med förstärkta lagar mot hot och förtal, men det utgör blockerande i mindre utsträckning då det egentligen bara är ett vanligt lagbrott. Nya lagar blir kanske designade mer specifikt för förtroendevalda och journalister vilket skulle vara närmare en blockerande strategi. Det finns också ambitioner för möjliga framtida blockeringar av folket genom Förbudet mot rasistiska organisationer men även om man läser Johansson (2018). Hellman och Wagnsson skriver att blockerande är demokratiskt problematiskt eftersom det innebär censur (2017:164). Eftersom den blockerande strategin i Sverige inte utgör en äkta blockering då lagarna inte hindrar

information i förväg, utan först i efterhand kan ta ner den från digitala plattformar eller döma den som spridit informationen för ett brott, kan dock den kritiken ses som mindre relevant. Det samma gäller inte ifall förbudet mot rasistiska organisationer går igenom, vilket skulle kunna aktualisera kritik om censur, åtminstone från radikalnationalistiskt håll.

Hellman och Wagnsson menar att en blockerande- och ignorerande strategi är minst kompatibla (2017:164). I det här fallet bör man nog se till vilka strategier som nyttjas mot vilken typ av propaganda och inte vilka som nyttjas överlag, då olika typer av propaganda innebär olika utmaningar. Det ligger dock något i att kombinationen av blockerande, som främst gäller hot och hatbrott, och ignorerande blir problematisk. Flera källor hänvisar exempelvis till att radikalnationalister agerar precis innanför lagens gränser eftersom de vet vad de kan dömas för och därför undviker precis de sakerna. Det kan ge det falska intrycket att det som inte blockeras tolereras och ses som acceptabelt. En viss blockering av folket-narrativet, som i kommittédirektivet om förbud mot rasistiska organisationer (Regeringen, 2019), kan ge intrycket att organisationer som inte bedöms som olagliga är ”godkända” av staten, särskilt om propagandan sedan främst bemöts med en ignorerande strategi. Att bedöma bemötandets effektivitet är dock inte en del av frågeställningen, utan en möjlig fråga för framtida studier.

En ignorerande strategi är bäst lämpad för att inte eskalera situationen och kan ha effekten att antagonistiska narrativ ses som mindre legitima då bara en aktör projicerar sådana narrativ (Hellman & Wagnsson, 2017:164). Hellman och Wagnsson skriver:

”Ignorerande är åtminstone i teorin bemötandet som är mest kompatibelt med demokratisk pluralism, eftersom det tillåter ett fritt flöde av idéer. Det finns ingen högre auktoritet som kontrollerar kommunikationen, och bestämmer vad som är lämpligt och olämpligt.” (Hellman & Wagnsson, 2017:165, författarens översättning)

De menar dock att strategin är väldigt beroende av oberoende media som måste stå för det fria idéutbytet och stå emot icke-demokratiska idéer och för dominanta diskurser (Hellman & Wagnsson, 2017:165). När traditionella media är en av aktörerna som, för att uttrycka det mildt, ifrågasätts i de radikalnationalistiska narrativen är detta ett potentiellt problem. Med en uteslutande ignorerande strategi riskerar staten samtidigt att verka oförmögen att handla och som den inte står upp för demokrati och de demokratiska värderingarna.

Större delen av bemötandet i det material som analyserades bedömdes vara en del i en ignorerande-strategi, vilket också är något Sverige förväntas göra (se exempelvis Hellman & Wagnsson, 2017:163). Det kan dock ifrågasättas huruvida ignorera är ett bra ord för åtgärderna som görs. En ignorerande strategi låter som att inget görs för att bemöta propagandan och som att staten ser mellan fingrarna vad det gäller kränkningarna, desinformationen och hoten som ofta är en del i den radikalnationalistiska propagandan. Analysen har pekat på att den svenska staten använder flertalet strategier för att bemöta propagandan. Mycket som klassas som ett ignorerande innebär i själva verket mycket medvetna val och flera åtgärder, bland annat för att stärka befolkningens, särskilt barn och ungdomars, medie- och informationskunnighet, utbildningsinsatser, ökad öppenhet samt stödfunktioner och samarbete med kommuner och aktörer i civilsamhället. Ignorerandet innebär att staten inte direkt interagerar med propagandan, vilket är inbundet i begreppet från början, men ordet klingar något negativt. Därför föreslås, med bakgrund i bredden som täcks

in i en ignorerande strategi, att den istället bör kallas för en förebyggande strategi. En förebyggande strategi skulle vara precis det som nu kallas ignorerande, men betonar tydligare att trots att propagandan inte bemöts direkt hanteras frågorna och medvetna val görs för att minska propagandans möjlighet att ha effekt och slå rot.

6. Slutsats

Den svenska staten bemöter radikalnationalistisk propaganda med flera olika strategier. Det skiljer sig en del från vad som kan utläsas i olika strategiska dokument och i utredningarna, som visar på mer ignorerande, mot hur det ser ut i talen och debattartiklarna som är mer konfronterande.

Minoriteten-narrativ bemöts mer konfronterande och direkt än andra typer av narrativ och är i vissa fall även olagliga. I de fallen de inte bedöms möjliga att blockera är staten mer aktiv i att konfrontera propagandan, även om den inte förlitar sig helt på en konfronterande strategi utan även visar drag på naturaliserande och ignorerande strategier.

Eliten-narrativ bemöts främst med ignorerande, men även i mindre utsträckning av en blandning av konfronterande, naturaliserande och, i liten mån, försök till blockerande. Demokrati-narrativ och medias situation bemöts något mer aktivt än eliten-narrativ specifikt relaterade till staten och representanterna för regeringen.

Folket-narrativ är svårare att analysera eftersom den är så egen för just radikalnationalisterna, men staten verkar främst naturalisera och ignorera befolknings-relaterade narrativ samt ibland konfrontera den radikalnationalistiska gruppen. Även undersökningar om möjligheten att blockera rekryteringen och gruppssammanhållningen i organisationer görs, men har än så länge inte gett något resultat.

Överlag nyttjar den svenska staten främst en ignorerande strategi men då detta inte ser ut som ignorerande gör i vanligt tal och den intuitiva bilden av vad ett ignorerande är föreslås att strategin bör benämnas förebyggande. Den förebyggande strategin beskriver bättre de bemötanden som faktiskt sker inom ramen för det som kallas ignorerande, exempelvis utbildningsinsatser, ökad öppenhet och stöd till civilsamhället.

Referenser

Corner, J (2007). Mediated politics, promotional culture and the idea of ‘propaganda’, *Media, Culture and Society* 29 (4): 669-677.

Darmstadt, A, Prinz, M & Saal, O (2019). The Murder of Keira. Misinformation and Hate Speech as Far-Right Online Strategies. Ss. 155-168. I *Post-Digital Cultures of the Far Right*. (2019) Maik Fielitz, Nick Thurston (red.).

Ebner, J (2019). Counter-Creativity. Innovative Ways to Counter Far-Right Communication Tactics Ss.169-182. I *Post-Digital Cultures of the Far Right*. (2019) Maik Fielitz, Nick Thurston (red.).

Ercan, S., & Marsh, D. (2019). Qualitative methods in political science. I *Handbook of Research Methods and Applications in Political Science*. Keman, H., Woldendorp, J. (red.) Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.

Fielitz, M (2020). Från digitala hatkulturer till högerextrem terrorism. SS 403–421. I *Från Nordiska motståndsrörelsen till alternativhögern*. Red. Ranstorp, M & Ahlin, F.
<https://www.fhs.se/download/18.aa44b1740d51053bc784/1599031490867/Fr%C3%83%C2%A5n%20Nordiska%20motst%C3%83%C2%A5ndsr%C3%83%C2%B6relsen%20till%20alternativ%C3%83%C2%B6gern%20-%20en%20studie%20om%20den%20svenska%20radikalnationalistiska%20milj%C3%83%C2%B6n.pdf> [hämtat 2020-21-17]

FOI (2017). *Hatbudskap och våldsbejakande extremism i digitala miljöer*. FOI-R--4392—SE

Freedman, L., 2015. The possibilities and limits of strategic narratives. I: B. de Graaf, G. Dimitriu, and J. Ringsmose, eds. *Strategic narratives, public opinion, and war. Winning domestic support for the Afghan War*. London: Routledge, 17–36.

Hellman, M & Wagnsson, C (2017) How can European states respond to Russian information warfare? An analytical framework, *European Security*, 26:2, 153-170, DOI: 10.1080/09662839.2017.1294162

Hultqvist, P. (2020). *Håll huvudet kallt i desinformationspandemien*. Debattartikel av försvarsminister Peter Hultqvist i Aftonbladet 24-03-2020.

<https://www.regeringen.se/debattartiklar/2020/03/hall-huvudet-kallt-i-deinformationspandemien/> [hämtat 2020-12-30]

Hultqvist, P. & Bah Kuhnke, A. (2017) *En fri press är en pelare i demokratin*. Debattartikel av försvarsminister Peter Hultqvist och kulturminister Alice Bah Kuhnke, *Dala-Demokraten*, 29-11-2017. <https://www.regeringen.se/debattartiklar/2017/11/en-fri-press-ar-en-pelare-i-demokratin/> [hämtat 2020-12-30]

Johansson, M (2018). *Tal av Morgan Johansson på Samling mot våldsbejakande extremism*. Center mot våldsbejakande extremisms seminarium på Stockholm Waterfront Congress Center, 27-11-2018. <https://www.regeringen.se/tal/2018/11/tal-av-morgan-johansson-pa-centrum-mot-valdsbejakande-extremism/> [hämtat 2020-12-30]

Kaati, L. (2017). *Det vita hatet: radikal nationalism i digitala miljöer*. FOI-R--4463—SE

Kaati, L, Cohen, K, Akrami, N, Shrestha, A, Fernquist, J, Pelzer, B, Welander, F, Isbister, T (2019). *Digitalt slagfält*. FOI-R--4813—SE.

Kulturdepartementet (2016 a). Nationell strategi mot våldsbejakande extremism., Ku2016/01651/D.

<https://www.regeringen.se/49f3a8/contentassets/8e9319885a544c00bc788e3a371f93b3/nationell-strategi-mot-valdsbejakande-extremism> [hämtat 2020-12-30]

Kulturdepartementet (2016 b). *Uppdrag till Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) att göra kartläggningar och analyser av våldsbejakande extremistisk propaganda*. Diarienummer: Ku2016/01373/D. <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2016/06/uppdrag-till-totalforsvarets-forskningsinstitut-foi-att-gora-kartlaggningar-och-analyser-av-valdsbejakande-extremistisk-propaganda/> [hämtat 2020-21-17]

Kulturdepartementet (2018). *Strategi för en stark demokrati – främja, förankra, försvara*. Regeringskansliet. Ku18:02.

<https://www.regeringen.se/49f2a8/contentassets/64308b0cc8a14ddb8532ff541369c602/strategi-for-en-stark-demokrati---framja-forankra-forsvara.pdf> [hämtat 2021-01-01]

Löfven, S. (2018 a). *Nationaldagstal av statsminister Stefan Löfven*. Mullsjö, 06-06-2018.

<https://www.regeringen.se/tal/2018/06/nationaldagstal-av-statsminister-stefan-lofven/> [hämtat 2020-12-30]

Löfven, S. (2018 b). Statsminister Stefan Löfvens tal på Förintelsens minnesdag. Stockholm 27-01-18. <https://www.regeringen.se/tal/2018/01/statsminister-stefan-lofvens-tal-pa-forintelsens-minnesdag/> [hämtat 2020-12-30]

Löfven, S. (2019). *Statsminister Stefan Löfvens anförande på SKR:s kongress 2019*.

Linköping, 27-11-2019. <https://www.regeringen.se/tal/20192/11/statsminister-stefan-lofvens-anforande-pa-skr-s-kongress-27-november-2019/> [hämtat 2020-12-30]

Löfven, S. & Bah Kuhnke, A. (2017). *Regeringen presenterar nya åtgärder mot rasism och hatbrott*. Debattartikel av Statsminister Stefan Löfven och kultur- och demokratiminister Alice Bah Kuhnke, Svenska Dagbladet, 27-01-2017.

<https://www.regeringen.se/debattartiklar/2017/01/regeringen-presenterar-nya-atgarder-mot-rasism-och-hatbrott/> [hämtat 2020-12-30]

MSB (2019). Om MSB:s arbete med informationspåverkan. Tillgänglig:

<https://www.msb.se/sv/amnesomraden/msbs-arbete-vid-olyckor-kriser-och-krig/psykologisktforvar/om-msbs-arbete-med-informationspaverkan/> [Hämtad 2020-12-17]

Nationalencyklopedin (2020). *Stat*. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/enkel/stat> (hämtad 2020-12-28)

Ramalingam, V (2014). *Old Threat, New Approach: Tackling the Far Right Across Europe*. Institute for strategic dialogue.

https://www.isdglobal.org/ISD_New_Approach_Far_Right_Report.pdf [hämtat 2020-21-17]

Ranstorp, M & Ahlin, F (2020 a). Inledning. SS 12–77. I *Från Nordiska motståndsrörelsen till alternativhögern*. Red. Ranstorp, M & Ahlin, F.

<https://www.fhs.se/download/18.aa44b1740d51053bc784/1599031490867/Fr%C3%83%C2%>

[A5n%20Nordiska%20motst%C3%83%C2%A5ndsr%C3%83%C2%B6relsen%20till%20alter
nativh%C3%83%C2%B6gern%20-
%20en%20studie%20om%20den%20svenska%20radikalnationalistiska%20milj%C3%83%C
2%B6n.pdf](https://www.fhs.se/download/18.aa44b1740d51053bc784/1599031490867/Fr%20en%20studie%20om%20den%20svenska%20radikalnationalistiska%20milj%C3%83%C2%B6relsen%20till%20alternativh%C3%83%C2%B6gern%20-%20en%20studie%20om%20den%20svenska%20radikalnationalistiska%20milj%C3%83%C2%B6n.pdf) [hämtat 2020-21-17]

Ranstorp, M & Ahlin, F (2020 b). Ytterligare faktorer som påverkar radikalnationalistiska miljöer samt våldsanvändning. SS 422–478. I *Från Nordiska motståndsrörelsen till alternativhögern*. Red. Ranstorp, M & Ahlin, F.
[https://www.fhs.se/download/18.aa44b1740d51053bc784/1599031490867/Fr%20en%20studie%20om%20den%20svenska%20radikalnationalistiska%20milj%C3%83%C2%B6relsen%20till%20alter
nativh%C3%83%C2%B6gern%20-
%20en%20studie%20om%20den%20svenska%20radikalnationalistiska%20milj%C3%83%C
2%B6n.pdf](https://www.fhs.se/download/18.aa44b1740d51053bc784/1599031490867/Fr%20en%20studie%20om%20den%20svenska%20radikalnationalistiska%20milj%C3%83%C2%B6relsen%20till%20alter
nativh%C3%83%C2%B6gern%20-
%20en%20studie%20om%20den%20svenska%20radikalnationalistiska%20milj%C3%83%C
2%B6n.pdf) [hämtat 2020-21-17]

Regeringen (2019). *Kommittédirektiv: Förbud mot rasistiska organisationer*. Dir. 2019:39.
[https://www.regeringen.se/4adac4/contentassets/882f08e047ba47a2888f52fd1fe1f9b9/forbud-
mot-rasistiska-organisationer-dir.-2019-39.pdf](https://www.regeringen.se/4adac4/contentassets/882f08e047ba47a2888f52fd1fe1f9b9/forbud-
mot-rasistiska-organisationer-dir.-2019-39.pdf) [hämtat 2020-21-17]

Regeringen.se (2016) *Förebygga radikaliserings till våldsbejakande extremism*.
[https://www.regeringen.se/regeringens-politik/sveriges-strategi-mot-terrorism-och-arbete-
mot-valdsbejakande-extremism/forebygga-radikaliserings-till-valdsbejakande-extremism/](https://www.regeringen.se/regeringens-politik/sveriges-strategi-mot-terrorism-och-arbete-
mot-valdsbejakande-extremism/forebygga-radikaliserings-till-valdsbejakande-extremism/)
[hämtat 2020-12-30]

Roselle L, Miskimmon A, O’Loughlin B (2014) Strategic narrative: A new means to understand soft power. *Media, War & Conflict* 7(1): 70– 84.

SOU (2017). *Värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Hinder och möjligheter*. SOU 2017:110.
[https://www.regeringen.se/48e153/contentassets/d9eb44c5d8054f63baa71f199390341b/varna-
-demokratin-mot-valdsbejakande-extremism---hinder-och-mojligheter-sou-2017110](https://www.regeringen.se/48e153/contentassets/d9eb44c5d8054f63baa71f199390341b/varna-
-demokratin-mot-valdsbejakande-extremism---hinder-och-mojligheter-sou-2017110) [hämtat 2020-12-20]

SOU (2019). *Rasistiska symboler*. Betänkande av Utredningen om rasistiska symboler. SOU 2019:27.
[https://www.regeringen.se/4ada78/contentassets/d25413d438bb478ca8cc036bc9289181/rasist
iska-symboler.-praxisgenomgang-och-analys-sou-201927](https://www.regeringen.se/4ada78/contentassets/d25413d438bb478ca8cc036bc9289181/rasist
iska-symboler.-praxisgenomgang-och-analys-sou-201927) [hämtat 2020-12-20]

SOU (2020). *Det demokratiska samtalet i en digital tid*, SOU 2020:56
[https://www.regeringen.se/4a8282/contentassets/ffa5b8002c4c4913b063bc5862d6fb48/det-
demokratiska-samtalet-i-en-digital-tid---sa-starker-vi-motstandskraften-mot-desinformation-
propaganda-och-nathat-sou-202056.pdf](https://www.regeringen.se/4a8282/contentassets/ffa5b8002c4c4913b063bc5862d6fb48/det-
demokratiska-samtalet-i-en-digital-tid---sa-starker-vi-motstandskraften-mot-desinformation-
propaganda-och-nathat-sou-202056.pdf) [hämtat 2020-12-20]

SVT (2018). UG-referens: Alternativhögern i Sverige. Jemsby, C, Strindlöv, J & Peterson Hammer, H. 2018-10-11. <https://www.svt.se/nyheter/granskning/ug/alternativhogern-i-sverige>
[hämtat 2020-21-17]

Swedberg, Richard. (2012). "Theorizing in sociology and social science: Turning to the context of discovery." *Theory and society* 41.1 2012: 1-40.

Till, C (2020) Propaganda through 'reflexive control' and the mediated construction of reality. *New Media and Society* 1-17. DOI: <https://doi.org/10.1177/1461444820902446>

Wagnsson, C (2020): What is at stake in the information sphere? Anxieties about malign information influence among ordinary Swedes, *European Security*, DOI: 10.1080/09662839.2020.1771695